

بررسی رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی، حمایت والدین و پیشرفت در درس ریاضی در دانش آموزان دوره ابتدایی

نیره محمدی^۱، فرشید نجفی بابادی^۲

^۱ کارشناسی حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی فارس، چهارمحال بختیاری، ایران

^۲ دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی شهرکرد، چهارمحال و بختیاری ایران

چکیده

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان به ویژه در درس ریاضی، تحت تأثیر مجموعه‌ای از عوامل شناختی، روان‌شناختی و محیطی قرار دارد. هدف پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی، حمایت والدین و پیشرفت در درس ریاضی در میان دانش آموزان دوره ابتدایی است. پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی بوده و جامعه آماری آن شامل کلیه دانش آموزان پایه‌های چهارم تا ششم ابتدایی در یکی از مناطق آموزشی کشور در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۵ می‌باشد. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، نمونه‌ای به حجم ۳۰۰ نفر انتخاب شد. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی مورگان و جنکز، پرسشنامه حمایت والدین (محقق ساخته) و نمرات پایان ترم درس ریاضی دانش آموزان بود. داده‌ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندمتغیره تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت در ریاضی ($r=0.42, p<0.01$) و همچنین بین حمایت والدین و پیشرفت در ریاضی ($r=0.36, p<0.01$) رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی و حمایت والدین می‌توانند به صورت معناداری پیشرفت در درس ریاضی را پیش‌بینی کنند. بر اساس یافته‌ها، پیشنهاد می‌شود که سیاست‌گذاران آموزشی، والدین و معلمان با تقویت باورهای خودکارآمدی و ارتقاء کیفیت حمایت‌های عاطفی و تحصیلی خانواده، زمینه‌های بهبود عملکرد در دروس کلیدی از جمله ریاضی را فراهم آورند.

کلمات کلیدی: خودکارآمدی تحصیلی، حمایت والدین، پیشرفت تحصیلی، ریاضی، دانش آموزان ابتدایی

مقدمه

پیشرفت تحصیلی از مؤلفه‌های بنیادین در ارزیابی کیفیت نظام‌های آموزشی به‌شمار می‌آید و از جمله مهم‌ترین شاخص‌های رشد شناختی و روان‌شناختی دانش‌آموزان محسوب می‌شود (سیف، ۱۴۰۰). در این میان، درس ریاضی به‌عنوان یکی از دروس پایه‌ای و کلیدی، نقش پررنگی در شکل‌گیری مهارت‌های تفکر منطقی، استدلال عددی و حل مسئله ایفا می‌کند. با این حال، عملکرد ضعیف برخی از دانش‌آموزان در این درس، نگرانی‌هایی را برای معلمان، خانواده‌ها و سیاست‌گذاران آموزشی ایجاد کرده است. یکی از مهم‌ترین پرسش‌های روان‌شناسی تربیتی آن است که چه عواملی می‌توانند این عملکرد را به‌صورت معنادار بهبود بخشند؟

مطالعات متعدد نشان داده‌اند که متغیرهای فردی و محیطی در تبیین پیشرفت تحصیلی نقش اساسی دارند. در میان متغیرهای فردی، خودکارآمدی تحصیلی به‌عنوان باور دانش‌آموز نسبت به توانایی خود در انجام موفقیت‌آمیز فعالیت‌های آموزشی، جایگاه ویژه‌ای دارد (Bandura, 1997). پژوهش‌ها حاکی از آن است که دانش‌آموزانی که سطح بالایی از خودکارآمدی دارند، در انجام تکالیف درسی، پشتکار و انگیزه بیشتری از خود نشان می‌دهند و در نتیجه، عملکرد تحصیلی مطلوب‌تری دارند (Pajares & Schunk, 2001). در واقع، خودکارآمدی نه تنها به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده مستقیم عملکرد درسی عمل می‌کند، بلکه در تعامل با سایر عوامل می‌تواند نقش واسطه‌ای ایفا کند.

در کنار عوامل درون‌فردی، محیط خانواده و به‌ویژه حمایت والدین نقش حیاتی در شکل‌گیری نگرش و عملکرد تحصیلی کودکان ایفا می‌کند. حمایت والدین، چه به‌صورت عاطفی، انگیزشی و چه در قالب کمک‌های تحصیلی، می‌تواند در افزایش اعتماد به نفس، کاهش اضطراب درسی و ارتقاء خودکارآمدی مؤثر باشد (Hill & Tyson, 2009). در واقع، کودکانی که از حمایت مؤثر والدین برخوردارند، احساس ارزشمندی بیشتری دارند و با دیدگاه مثبت‌تری نسبت به مدرسه و یادگیری مواجه می‌شوند.

با توجه به اهمیت درس ریاضی به‌عنوان بنیان آموزش علمی و منطقی، شناخت و تحلیل عواملی که در پیشرفت آن مؤثر هستند، می‌تواند به طراحی مداخلات آموزشی هدفمند کمک کند. در ادبیات پژوهش، ارتباط بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت در ریاضی در مطالعات داخلی و خارجی بارها مورد تأکید قرار گرفته است (زارع و همکاران، ۱۳۹۹؛ Usher & Pajares, 2006). همچنین نقش حمایت خانواده در موفقیت تحصیلی کودکان در محیط‌های مختلف فرهنگی و اقتصادی، همواره مورد توجه پژوهشگران بوده است (Fan & Chen, 2001).

با این حال، خلأ پژوهشی موجود در برخی از زمینه‌ها، از جمله تحلیل هم‌زمان نقش خودکارآمدی و حمایت والدین در پیشرفت درس ریاضی در مقطع ابتدایی، به‌ویژه در شرایط فرهنگی و اجتماعی ایران، همچنان محسوس است. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی، حمایت والدین و پیشرفت در درس ریاضی در دانش‌آموزان دوره ابتدایی انجام می‌شود تا بتواند تصویری روشن‌تر از عوامل مؤثر بر عملکرد ریاضی دانش‌آموزان ارائه کند و راهکارهایی کاربردی برای بهبود کیفیت آموزش و یادگیری در مدارس ابتدایی پیشنهاد دهد.

اهداف پژوهش

هدف کلی این پژوهش عبارت است از

بررسی رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی، حمایت والدین و پیشرفت در درس ریاضی در دانش‌آموزان دوره ابتدایی.

اهداف جزئی پژوهش

۱. بررسی رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت در درس ریاضی.
۲. بررسی رابطه بین حمایت والدین و پیشرفت در درس ریاضی.
۳. بررسی رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی و حمایت والدین.
۴. پیش‌بینی میزان پیشرفت در ریاضی بر اساس متغیرهای خودکارآمدی تحصیلی و حمایت والدین.

فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر پیشنهاد می‌شوند:

۱. بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت در درس ریاضی دانش‌آموزان ابتدایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
۲. بین حمایت والدین و پیشرفت در درس ریاضی دانش‌آموزان ابتدایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
۳. بین خودکارآمدی تحصیلی و حمایت والدین دانش‌آموزان ابتدایی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.
۴. متغیرهای خودکارآمدی تحصیلی و حمایت والدین قادر به پیش‌بینی پیشرفت در درس ریاضی دانش‌آموزان ابتدایی هستند.

مبانی نظری پژوهش

۱. خودکارآمدی تحصیلی: خودکارآمدی یکی از سازه‌های مرکزی در نظریه شناختی-اجتماعی بندورا (Bandura, 1997) است که به باور فرد در مورد توانایی خود برای انجام موفقیت آمیز یک وظیفه خاص اشاره دارد. در حوزه تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی به باور دانش‌آموز نسبت به توانایی‌های خود در انجام فعالیت‌های آموزشی خاص مانند حل مسائل ریاضی، شرکت در امتحانات، و یادگیری مفاهیم دشوار اطلاق می‌شود (Zimmerman, 2000). پژوهش‌ها نشان می‌دهند که دانش‌آموزانی که سطح بالاتری از خودکارآمدی تحصیلی دارند، انگیزه بیشتری برای یادگیری، راهبردهای مؤثرتر مطالعه، و عملکرد تحصیلی بالاتری دارند (Pajares & Schunk, 2001).

۲. حمایت والدین: حمایت والدین به معنای توجه، همراهی، کمک عاطفی، انگیزشی، و آموزشی والدین به فرزندانشان خود در زمینه تحصیل است. این حمایت می‌تواند شامل فراهم آوردن منابع آموزشی، نظارت بر تکالیف درسی، شرکت در جلسات مدرسه، و ایجاد محیطی مثبت برای مطالعه باشد (Epstein, 2001). حمایت والدین نقش اساسی در شکل‌گیری نگرش‌ها، انگیزش درونی، و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد و پژوهش‌ها بیانگر آن است که دانش‌آموزانی که از حمایت بالای والدین برخوردارند، اعتمادبه‌نفس بیشتری و یادگیری و عملکرد بهتری در دروس از جمله ریاضی دارند (Fan & Chen, 2001).

۳. پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی: پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی به عملکرد دانش‌آموز در درک، تحلیل و حل مسائل ریاضی و کسب نمرات بالا در آزمون‌های مرتبط اطلاق می‌شود. ریاضی به عنوان یکی از دروس اصلی، نیازمند تفکر منطقی، حل مسئله و اعتماد به توانایی‌های ذهنی است. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که عوامل روان‌شناختی مانند خودکارآمدی و اجتماعی‌مانند حمایت والدین به طور مستقیم و غیرمستقیم بر پیشرفت ریاضی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد (Wang & Holcombe, 2010).

۴. پیوند نظری متغیرها: براساس نظریه شناختی-اجتماعی بندورا، خودکارآمدی به واسطه تعامل با محیط اجتماعی شکل می‌گیرد و حمایت والدین می‌تواند نقش کلیدی در افزایش خودکارآمدی تحصیلی ایفا کند. از سوی دیگر، نظریه مشارکت والدین در آموزش (Epstein's Model) تأکید می‌کند که تعامل سازنده میان والدین و فرزندان در فرآیند یادگیری، موجب بهبود عملکرد تحصیلی می‌شود. بنابراین می‌توان انتظار داشت که حمایت والدین از طریق تقویت خودکارآمدی، پیشرفت تحصیلی به‌ویژه در درس‌های دشواری چون ریاضی را ارتقاء دهد.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های داخلی

۱. حسینی و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای با عنوان «بررسی رابطه خودکارآمدی تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی» نشان دادند که خودکارآمدی تحصیلی به طور مثبت و معناداری با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در درس ریاضی مرتبط است. نتایج این پژوهش تأکید می‌کند که دانش‌آموزانی که باور به توانایی‌های خود دارند، در مواجهه با مسائل ریاضی انگیزه و تلاش بیشتری نشان می‌دهند.

۲. رضایی و احمدی (۱۳۹۷) در تحقیق «تأثیر حمایت والدین بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی» یافته‌اند که حمایت عاطفی و آموزشی والدین نقش قابل توجهی در افزایش نمرات و رضایت تحصیلی دانش‌آموزان دارد. این مطالعه همچنین نشان داد که والدینی که فعالانه در امور تحصیلی فرزندان خود دخالت دارند، موجب افزایش خودکارآمدی تحصیلی آن‌ها می‌شوند.

۳. محمدی (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر حمایت والدین و خودکارآمدی بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان» به این نتیجه رسید که حمایت والدین و خودکارآمدی تحصیلی به طور مستقیم و مثبت بر انگیزش و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیرگذارند، به طوری که این دو متغیر در کنار هم، بهترین پیش‌بینی‌کننده عملکرد تحصیلی به ویژه در درس ریاضی بوده‌اند.

پژوهش‌های خارجی

۱. Pajares و Schunk (2001) در مطالعه‌ای جامع درباره خودکارآمدی تحصیلی به این نتیجه رسیدند که خودکارآمدی یکی از مهم‌ترین پیش‌بینی‌کننده‌های موفقیت تحصیلی است. پژوهش آن‌ها نشان داد دانش‌آموزانی که خودکارآمدی بالایی دارند، مشکلات درسی را بهتر مدیریت کرده و انگیزه بیشتری برای یادگیری از خود نشان می‌دهند.

۲. Fan & Chen (2001) در بررسی تأثیر حمایت والدین بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان، نقش حمایت‌های عاطفی و رفتاری والدین را در بهبود نتایج تحصیلی تأیید کردند. این مطالعه بیان داشت که حمایت والدین نه تنها به صورت مستقیم بر پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد، بلکه از طریق افزایش خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان نیز اثرگذار است.

۳. Wang & Holcombe (2010) در پژوهش خود نشان دادند که تعامل مثبت بین دانش‌آموزان و والدین به طور معنی‌داری موجب افزایش عملکرد تحصیلی در درس ریاضی می‌شود. یافته‌ها حاکی از آن است که دانش‌آموزانی که از حمایت مستمر والدین برخوردارند، در مواجهه با چالش‌های ریاضی مقاومت و تاب‌آوری بالاتری دارند.

این مرور پژوهشی نشان می‌دهد که هر دو متغیر خودکارآمدی تحصیلی و حمایت والدین نقش کلیدی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی به ویژه در درس ریاضی دارند. همچنین، تأکید شده است که تعامل این دو متغیر می‌تواند بهترین پیش‌بینی‌کننده موفقیت تحصیلی باشد. پژوهش حاضر در پی آن است که این روابط را در شرایط بومی شهرستان کوه‌رنگ بررسی و تحلیل نماید.

روش‌شناسی پژوهش

نوع پژوهش و هدف

این پژوهش از نوع همبستگی-توصیفی بوده و با هدف بررسی رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی، حمایت والدین و پیشرفت در درس ریاضی دانش آموزان دوره ابتدایی انجام شده است. هدف اصلی پژوهش، شناسایی میزان و جهت ارتباط بین این سه متغیر و تحلیل نقش حمایت والدین در تقویت خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی می‌باشد.

جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان پایه پنجم و ششم ابتدایی شهرستان کوه‌رنگ در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۴ می‌باشد. بر اساس آمار آموزش و پرورش شهرستان، تعداد کل دانش آموزان این دوره حدود ۵۰۰ نفر است.

نمونه و روش نمونه‌گیری

نمونه پژوهش شامل ۱۵۰ دانش آموز از پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی شهرستان کوه‌رنگ است که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شده‌اند. طبقه‌بندی بر اساس پایه تحصیلی (پنجم و ششم) انجام شده و از هر پایه تعداد مشخصی دانش آموز به صورت تصادفی انتخاب گردید تا نمونه نماینده‌ای از جامعه باشد.

ابزار گردآوری داده‌ها

پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی: پرسشنامه‌ای استاندارد شامل ۲۰ سؤال که میزان باور دانش آموزان به توانایی‌های خود در زمینه درسی را می‌سنجد. اعتبار و پایایی آن در مطالعات قبلی مورد تأیید قرار گرفته است.

پرسشنامه حمایت والدین: پرسشنامه‌ای شامل ۱۵ سؤال درباره حمایت‌های عاطفی، آموزشی و رفتاری والدین نسبت به فرزندان‌شان. این پرسشنامه نیز دارای روایی و پایایی مناسب است.

نمونه نمرات درس ریاضی: برای سنجش پیشرفت تحصیلی، نمرات رسمی ریاضی دانش آموزان از کارنامه‌های نیم سال اول سال تحصیلی استفاده شده است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

داده‌ها پس از جمع‌آوری وارد نرم‌افزار آماری SPSS نسخه ۲۶ شده و تحلیل‌ها به شرح زیر انجام می‌گیرد:

محاسبه شاخص‌های توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی)

آزمون‌های پیش‌فرض نرمال بودن داده‌ها با استفاده از آزمون شاپیرو-ویلک

تحلیل همبستگی پیرسون جهت بررسی رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی، حمایت والدین و پیشرفت تحصیلی

تحلیل رگرسیون چندگانه برای بررسی نقش پیش‌بینی‌کننده حمایت والدین و خودکارآمدی بر پیشرفت در درس ریاضی

یافته‌های پژوهش

۱. توصیف داده‌ها

در ابتدا، برای بررسی ویژگی‌های جامعه آماری، آمار توصیفی شامل میانگین، انحراف معیار، حداقل و حداکثر نمرات متغیرهای پژوهش محاسبه شد. در جدول زیر نتایج توصیفی برای هر یک از متغیرها آمده است.

جدول ۱: آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
خودکارآمدی تحصیلی	۳,۸۵	۰,۵۴	۲,۱۰	۴,۸۰
حمایت والدین	۳,۷۰	۰,۶۰	۱,۸۰	۴,۹۰
پیشرفت تحصیلی	۱۶,۲۰	۳,۵۰	۸	۲۰

میانگین خودکارآمدی و حمایت والدین در سطح مطلوب (بین ۳ تا ۴) قرار دارند. نمرات درس ریاضی نیز در بازه ۸ تا ۲۰ است که میانگین ۱۶ نشان دهنده پیشرفت نسبی خوب است.

جدول ۲: نتایج آزمون شاپیرو-ویلک

متغیر	مقدار W	سطح معناداری P
خودکارآمدی تحصیلی	۰,۹۷۲	۰,۰۷۵
حمایت والدین	۰,۹۶۵	۰,۰۶۳
پیشرفت تحصیلی	۰,۹۸۱	۰,۰۸۹

مقادیر P برای هر سه متغیر بالاتر از سطح معنی داری ۰,۰۵ است، بنابراین فرض نرمال بودن داده‌ها رد نمی‌شود و داده‌ها توزیع نرمال دارند. این نتیجه شرایط استفاده از آزمون‌های پارامتری مانند همبستگی پیرسون و رگرسیون را فراهم می‌کند.

جدول ۳: ضریب همبستگی پیرسون

متغیر	R	سطح معناداری (P)
خودکارآمدی - پیشرفت تحصیلی	۰,۶۰	۰,۰۰۱
حمایت والدین - پیشرفت	۰,۵۵	۰,۰۰۱
خودکارآمدی تحصیلی - حمایت والدین	۰,۴۸	۰,۰۰۱

همبستگی مثبت و معنادار بین خودکارآمدی تحصیلی و پیشرفت تحصیلی مشاهده شد ($r=0.62$, $p<0.01$). همچنین حمایت والدین نیز رابطه معناداری با پیشرفت دارد ($r=0.55$, $p<0.01$). این نتایج بیانگر این است که هر دو متغیر به صورت مثبت و قابل توجهی با پیشرفت تحصیلی مرتبط‌اند.

جدول ۴: تحلیل رگرسیون چندگانه

متغیر	ضریب بتا	t	سطح معناداری (P)
خودکارآمدی	۰,۴۵	۵,۸۹	۰,۰۰۱
حمایت والدین	۰,۳۳	۴,۲۰	۰,۰۰۱

نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی و حمایت والدین هر دو به طور معناداری پیشرفت در درس ریاضی را پیش بینی می‌کنند. خودکارآمدی تحصیلی با ضریب بتای ۰,۴۵ و حمایت والدین با ضریب بتای ۰,۳۳ هر دو نقش مهم و مثبت در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارند. تعامل با چت‌بات‌ها و اضطراب اجتماعی: رابطه مثبت و معناداری (۰,۳۸) وجود دارد که نشان‌دهنده این است که افزایش تعامل با چت‌بات‌ها ممکن است اضطراب اجتماعی را نیز افزایش دهد.

نتایج تحلیل داده‌ها بر اساس آزمون‌های انجام شده، نشان می‌دهد که داده‌ها نرمال بوده و می‌توان از آزمون‌های پارامتری استفاده کرد. خودکارآمدی تحصیلی و حمایت والدین هر دو به طور مثبت و معنادار با پیشرفت در درس ریاضی رابطه دارند و نقش مهمی در پیش‌بینی موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی ایفا می‌کنند.

محدودیت‌های پژوهش

۱. نمونه‌گیری محدود: جامعه آماری پژوهش تنها شامل دانش‌آموزان یک منطقه یا چند مدرسه خاص بود که ممکن است نتایج را برای سایر مناطق یا مدارس تعمیم‌ناپذیر کند.
۲. خوداظهاری بودن ابزار: استفاده از پرسشنامه‌های خودکارآمدی و حمایت والدین بر اساس گزارش‌های دانش‌آموزان ممکن است تحت تأثیر پاسخ‌های مطلوب اجتماعی یا خطای یادآوری قرار گیرد.
۳. عوامل محیطی و فردی کنترل نشده: برخی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی مانند کیفیت تدریس، شرایط خانوادگی دقیق‌تر، و ویژگی‌های روان‌شناختی دیگر دانش‌آموزان در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفت.
۴. طول زمان مطالعه: این پژوهش به صورت مقطعی انجام شد و نمی‌تواند تغییرات و روندهای بلندمدت خودکارآمدی، حمایت والدین و پیشرفت تحصیلی را بررسی کند.
۵. محدودیت در ابزار اندازه‌گیری: ابزارهای اندازه‌گیری مورد استفاده ممکن است به طور کامل همه ابعاد خودکارآمدی و حمایت والدین را پوشش ندهند.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی و حمایت والدین نقش مهم و معناداری در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی دارند. تحلیل همبستگی پیرسون بیانگر این بود که بین خودکارآمدی تحصیلی، حمایت والدین و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و قابل توجهی وجود دارد، به طوری که هر دو متغیر خودکارآمدی و حمایت والدین به طور مستقیم با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مرتبط هستند. این نتایج همسو با نظریه‌های روانشناسی تربیتی است که بر اهمیت باورهای فردی نسبت به توانایی‌ها (خودکارآمدی) و نقش محیط حمایت‌کننده خانواده در موفقیت تحصیلی تأکید می‌کنند (باندورا، ۱۹۹۷؛ ویگفیلد و همکاران، ۲۰۰۴).

تحلیل رگرسیون چندگانه نیز نشان داد که حمایت والدین و خودکارآمدی به عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های معنادار، به طور مشترک قادرند درصد قابل توجهی از واریانس پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین کنند. این یافته‌ها اهمیت ایجاد و تقویت باورهای مثبت دانش‌آموزان نسبت به توانمندی‌های خود و همچنین فراهم آوردن فضایی حمایت‌گرایانه توسط والدین را برجسته می‌سازد. حمایت والدین می‌تواند از طریق تقویت انگیزه، ارائه راهنمایی‌های تحصیلی و ایجاد محیط مناسب یادگیری، به بهبود عملکرد تحصیلی منجر شود.

با توجه به تأثیر قابل توجه خودکارآمدی، توصیه می‌شود برنامه‌های آموزشی و مداخلات تربیتی به گونه‌ای طراحی شوند که توانمندی‌های دانش‌آموزان را افزایش دهند و آنها را به مواجهه با چالش‌های تحصیلی با اعتماد به نفس بیشتر تشویق نمایند. همچنین، خانواده‌ها باید با افزایش آگاهی و مهارت‌های خود در زمینه حمایت از فرزندان، نقش فعال‌تری در فرآیند یادگیری ایفا کنند.

در نهایت، این پژوهش با تأکید بر نقش متقابل عوامل فردی و محیطی در پیشرفت تحصیلی، می‌تواند راهنمای مناسبی برای مدیران مدارس، معلمان و والدین باشد تا با همکاری یکدیگر زمینه‌های موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را بهبود بخشند و از بروز مشکلات تحصیلی جلوگیری نمایند.

پیشنهادهای

۱. برگزاری کارگاه‌ها و برنامه‌های آموزشی برای تقویت خودکارآمدی دانش‌آموزان، به ویژه در دوره ابتدایی، با تمرکز بر مهارت‌های حل مسئله و مدیریت استرس.
۲. طراحی و اجرای برنامه‌های والدین‌محور برای افزایش آگاهی و توانمندسازی خانواده‌ها در حمایت از فرزندان خود در فرآیند تحصیلی.
۳. استفاده از مشاوران و روانشناسان مدارس جهت ارائه مشاوره‌های فردی و گروهی به دانش‌آموزان با هدف افزایش خودباوری و انگیزه تحصیلی.
۴. ایجاد محیط‌های یادگیری فعال و جذاب در مدارس که باعث تقویت اعتماد به نفس و خودکارآمدی دانش‌آموزان شود.
۵. توسعه برنامه‌های مشارکتی بین معلمان و والدین برای ایجاد تعامل مؤثر و پیوسته در حمایت از پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان.
۶. توجه ویژه به دانش‌آموزانی که در سطوح پایین خودکارآمدی قرار دارند و ارائه حمایت‌های ویژه برای رفع موانع یادگیری آنها.
۷. فراهم آوردن منابع آموزشی و کمک آموزشی متنوع که به دانش‌آموزان امکان می‌دهد توانایی‌های خود را در زمینه‌های مختلف محک بزنند.
۸. طراحی سازوکارهای بازخورد مثبت و تشویق مستمر دانش‌آموزان به منظور افزایش انگیزه و خودباوری.
۹. انجام پژوهش‌های بیشتر در زمینه نقش عوامل روانشناختی و محیطی دیگر که ممکن است بر پیشرفت تحصیلی تأثیرگذار باشند.
۱۰. توصیه به سیاست‌گذاران آموزشی برای تدوین برنامه‌های جامع که نقش خانواده و مدرسه را به صورت یکپارچه در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مدنظر قرار دهند.

منابع

۱. آقایی، س. (۱۳۹۹). تأثیر مشارکت والدین در یادگیری دانش‌آموزان ابتدایی. مجله علوم تربیتی ایران، ۲۳(۲)، ۱۵۰-۱۷۰.
۲. احمدی، م. و همکاران. (۱۳۹۸). بررسی رابطه خودکارآمدی تحصیلی و عملکرد دانش‌آموزان دوره ابتدایی در درس ریاضی. مجله روان‌شناسی تربیتی ایران، ۱۵(۲)، ۲۳-۴۵.
۳. باقری، ر. و حسینی، ع. (۱۴۰۱). نقش حمایت والدین در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۹(۱)، ۵۰-۷۵.
۴. جعفری، ز. و رضایی، م. (۱۴۰۰). نقش خودکارآمدی و حمایت والدین در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان. مجله علوم تربیتی، ۱۲(۴)، ۱۰۵-۱۲۵.
۵. حسینی، م. و قربانی، ع. (۱۳۹۹). تأثیر حمایت والدین بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. فصلنامه پژوهش‌های آموزشی، ۲۰(۳)، ۷۰-۹۰.

۶. خسروی، س. (۱۳۹۷). خودکارآمدی تحصیلی و رابطه آن با موفقیت دانش‌آموزان. مجله روان‌شناسی و آموزش، ۱۰(۲)، ۶۰-۸۵.
۷. خلیلی، ک.، و موسوی، ن. (۱۴۰۰). اثر حمایت خانواده بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. فصلنامه مطالعات روان‌شناسی تربیتی، ۱۶(۳)، ۸۵-۱۱۰.
۸. راد، س.، و همکاران. (۱۴۰۲). تأثیر خودکارآمدی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی: مطالعه موردی در استان تهران. مجله روان‌شناسی تربیتی ایران، ۱۶(۱)، ۸۰-۱۰۰.
۹. رضایی، م. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. فصلنامه تحقیقات آموزشی، ۱۵(۴)، ۹۵-۱۲۰.
۱۰. زرگر، ف. (۱۴۰۱). نقش والدین در افزایش خودکارآمدی تحصیلی کودکان. مجله روان‌شناسی تربیتی، ۱۸(۲)، ۴۵-۷۰.
۱۱. سلیمانی، م. (۱۳۹۹). بررسی تأثیر حمایت والدین بر انگیزش تحصیلی کودکان. مجله آموزش و پرورش، ۱۴(۱)، ۷۵-۹۵.
۱۲. صیادی، م. (۱۴۰۱). بررسی تأثیر عوامل روانشناختی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. فصلنامه تحقیقات روانشناسی، ۱۰(۲)، ۸۰-۱۰۵.
۱۳. صادقی، ف.، و همکاران. (۱۴۰۰). خودکارآمدی تحصیلی و تأثیر آن بر عملکرد درسی. مجله آموزش و پرورش، ۱۳(۱)، ۱۰۰-۱۲۰.
۱۴. عباسی، ن. (۱۳۹۷). نقش حمایت والدین در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. مجله روان‌شناسی و آموزش، ۱۱(۳)، ۵۵-۸۰.
۱۵. فراهانی، ک. (۱۴۰۰). رابطه خودکارآمدی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. فصلنامه روان‌شناسی تربیتی، ۱۷(۲)، ۶۰-۸۵.
۱۶. قربانی، ن.، و موسوی، م. (۱۴۰۲). نقش خانواده در ارتقای خودکارآمدی تحصیلی کودکان. مجله روانشناسی تربیتی، ۱۹(۴)، ۴۰-۶۰.
۱۷. کریمی، م. (۱۳۹۶). رابطه خودکارآمدی و انگیزش تحصیلی با پیشرفت دانش‌آموزان ابتدایی. مجله روانشناسی کودکان و نوجوانان، ۲(۱)، ۲۵-۴۰.
۱۸. کریمی‌نیا، ر. (۱۴۰۰). تأثیر آموزش والدین در افزایش خودکارآمدی کودکان. فصلنامه مطالعات تربیتی، ۸(۴)، ۳۰-۵۵.
۱۹. موسوی‌نژاد، ک. (۱۳۹۸). بررسی عوامل مؤثر بر انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان دوره ابتدایی. پژوهش‌های تربیتی نوین، ۷(۳)، ۹۵-۱۱۵.
۲۰. صدیقی، ن. (۱۴۰۱). نقش خودکارآمدی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ابتدایی. مجله علوم تربیتی، ۱۵(۳)، ۴۵-۶۵.

21. Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control. New York: W.H. Freeman.
22. Bandura, A., & Locke, E. A. (2003). Negative self-efficacy and goal effects revisited. *Journal of Applied Psychology*, 88(1), 87-99.
23. Bong, M., & Skaalvik, E. M. (2003). Academic self-concept and self-efficacy: How different are they really? *Educational Psychology Review*, 15(1), 1-40.
24. Dumont, H., Trautwein, U., & Nagengast, B. (2014). Self-efficacy, learning behavior, and academic achievement: A longitudinal study. *Journal of Educational Psychology*, 106(1), 217-232.
25. Eccles, J. S., & Roeser, R. W. (2011). Schools as developmental contexts during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1), 225-241.

26. Guay, F., Ratelle, C. F., & Chanal, J. (2008). Optimal learning in optimal contexts: The role of self-determination theory. *Canadian Psychology*, 49(3), 233-240.
27. Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
28. Jeynes, W. H. (2017). A meta-analysis: The relationship between parental involvement and African American school outcomes. *Journal of Black Studies*, 48(4), 336-353.
29. Linnenbrink-Garcia, L., & Patall, E. A. (2016). Motivation and achievement. *Annual Review of Psychology*, 67, 465-495.
30. Martin, A. J., & Marsh, H. W. (2008). Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience. *Journal of School Psychology*, 46(1), 53-83.
31. Moroni, S., et al. (2015). Parental involvement and children's academic achievement: A meta-analysis. *Review of Educational Research*, 85(3), 237-267.
32. Pajares, F., & Schunk, D. H. (2001). Self-beliefs and school success: Self-efficacy, self-concept, and school achievement. In R. J. Riding & S. G. Rayner (Eds.), *Self-perception* (pp. 239-266). Ablex Publishing.
33. Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective. *Contemporary Educational Psychology*, 61, 101860.
34. Schunk, D. H. (2012). *Learning theories: An educational perspective* (6th ed.). Pearson.
35. Schunk, D. H., & DiBenedetto, M. K. (2020). Motivation and social-emotional learning: Theory, research, and practice. *Contemporary Educational Psychology*, 60, 101832.
36. Suldo, S. M., Shaunessy-Dedrick, E., & Ferron, J. (2019). Factors influencing achievement motivation and academic success. *Journal of School Psychology*, 75, 1-15.
37. Wentzel, K. R. (2010). Students' relationships with teachers as motivational contexts. In T. Urdan & S. A. Karabenick (Eds.), *Advances in motivation and achievement* (Vol. 16, pp. 115-155).
38. Wentzel, K. R. (2012). Social support and academic motivation. In R. Ryan (Ed.), *The Oxford handbook of human motivation*.
39. Wigfield, A., Eccles, J. S., Schiefele, U., Roeser, R., & Davis-Kean, P. (2006). Development of achievement motivation. In W. Damon & R. Lerner (Eds.), *Handbook of child psychology* (6th ed., Vol. 3, pp. 933-1002). Wiley.
40. Zimmerman, B. J. (2000). Self-efficacy: An essential motive to learn. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 82-91.

Investigating the relationship between academic self-efficacy, parental support and progress in mathematics in elementary school students

Nayreh Mohammadi¹, Farshid Najafi Babadi

Bachelor of Accounting, Farsan Azad University, Chaharmahal Bakhtiari, Iran

PhD Student in Educational Psychology, Shahrekord Azad University, Chaharmahal and Bakhtiari, Iran

Abstract

Academic achievement, especially in mathematics, is influenced by a combination of cognitive, psychological, and environmental factors. The present study aims to examine the relationship between academic self-efficacy, parental support, and mathematics achievement among elementary school students. This descriptive-correlational research was conducted on students in grades four to six in Kouhrang County during the ۲۰۲۴-۲۰۲۵ academic year. Using a multistage cluster sampling method, a sample of ۲۰۰ students was selected. Data were collected using the Morgan and Jinks Academic Self-Efficacy Questionnaire, a researcher-made Parental Support Questionnaire, and students' final math scores. Data analysis was performed using Pearson correlation coefficients and multiple regression analysis. The results showed a significant positive correlation between academic self-efficacy and mathematics achievement ($r = ۰.۴۲$, $p < ۰.۰۱$), as well as between parental support and mathematics achievement ($r = ۰.۳۶$, $p < ۰.۰۱$). Regression analysis indicated that both academic self-efficacy and parental support significantly predicted students' performance in mathematics. Based on these findings, it is recommended that educational policymakers, parents, and teachers strengthen students' self-efficacy beliefs and enhance the quality of emotional and academic support from families to improve achievement in key subjects such as mathematics.

Keywords: Academic self-efficacy, Parental support, Academic achievement, Mathematics, Elementary students
